

Český Těšín a jeho proměny (nejen) v posledních 100 letech

12. díl: Stanislavice a Svibice

Poslední díl seriálu přibližujícího dějiny našeho města prostřednictvím ukávek z jednotlivých kapitol obsáhlé knihy s názvem Český Těšín 1920–2020 vydané pod redakcí Radima Ježe, Davida Pindura a Henryka Wawreczky představuje další dvě městské části, původně samostatné obce Stanislavice a Svibice. Zatímco Stanislavice byly připojeny k Českému Těšínu v prosinci 1974, Svibice již v roce 1947 na základě výnosu ostravské expozitury Zemského národního výboru. Masivní panelová výstavba v 80. letech zčásti setřela původní ráz Svibice.

Stanislavice

Nejvýznamnější historický objekt ve Stanislavicích – zámek (č. p. 1), situovaný na východní, nejvyšší položené části Horního dvora, byl demolován před více než 50 lety. Jednalo se o pozdně barokní budovu údajně postavenou za držby Janem Jiřím Grešlovičem v roce 1775, obdélného půdorysu (10 × 20 m), částečně podsklepenou, krytou nízkou valbovou střechou. Vstupní průčelí bylo ozdobeno barokním portálem s kartuší s erbem Ignáce Harasovského z Harasova. Roku 1945 byl zabrán státem a počátkem 50. let ho získal státní statek v Českém Těšíně. V roce 1957 došlo ke zrušení deputátních bytů v jeho objektu. O tři roky později získalo silně chátrající objekt JZD Stanislavice, využívání prostorů zámku bylo již tehdy v rozporu s nároky na údržbu kulturní památky. V letech 1962–1965 byly místnosti v přízemí i patře užívány jako kurníky a bylo zde chováno až 470 slepic. Stav objektu se prudce zhoršoval a i přes určitou snahu o záchranu objektu ze strany památkové péče došlo 28. dubna 1966 k vydání demoličního výměru odborem výstavby ONV v Karvině. Demolice proběhla na náklady státního statku Český Těšín v roce 1967 formou odstřelu. Později byla demolována také sousední stodola jako poslední objekt někdejšího dvora. Po roce 2000 vyrostla v areálu zaniklého panského sídla novostavba rodinného domu č. p. 156.

V areálu někdejšího zámku se nachází památkově chráněná pozdně barokní kaple sv. Jana

Pohled na dnes již neexistující zámek ve Stanislavicích od jihu, r. 1950 (Muzeum Těšínska)

Nepomuckého z konce 18. století či počátku 19. století se dřevěnou zvoničkou na střeše a kamennou barokní sochou patrona. Ve Stanislavicích se dále nachází dřevěný kříž a dva kamenné kříže, přičemž starší z roku 1883 byl postaven nákladem manželů Anny a Józefa Siwkových, sedláků z č. p. 26, a mladší z roku 1948 jako pomník oběti koncentračních táborů z rodiny Szymanikovy. Na budově české školy byla v roce 1972 instalována pamětní deska Jana Amose Komenského. K raritní dominantě Stanislavic patří dodnes tank, věnovaný družební posádkou v Martině, jenž od roku 1969 tvoří pomník k 50 letům Československa v centru obce.

K významnějším rodákům patřil učitel a osvětový pracovník Karol Grania (1839–1909), dlouholetý ředitel školy v horalské Jistebné. Ze Stanislavic pocházelo několik katolických kněží, jmenujme alespoň Albína Szewiczka (1914–2000), dlouholetého faráře ve Skalici u Frýdku, či jeho vrstevníka, polského salesiána Franciszka Szymanika (1915–1975). Z obce pocházeli dva čs. legionáři, František Bergmann

a Ladislav Mazur. K obětem fašismu patří polští občané Franciszek Szymanik (1880–1940), starosta obce v letech 1936–1939 a někdejší člen agrární strany, zesnulý v Mauthausenu, jeho syn Józef Szymanik (1913–1945), zesnulý v Osvětimi a zdejší rodák Karol Przywara z Pohvizdova, jenž byl 20. března 1942 popraven gestapem v Těšíně. Oběťmi holokaustu jsou manželé Šancerovi s dcerou. Za druhé světové války byl vězněn stanislavický polský učitel Józef Stebel a čeští občané František Mravčík a Stanislav Nováček. K tehdejší oběti je nutno zařadit dva zdejší rodáky – polské policisty, kteří byli na jaře roku 1940 zavražděni sovětskou NKVD v Kalině (dnes Tver) a pohřbeni v Miednoje. Jednalo se o Franciszka Kowalczyka a Józefa Przybytu, oba ročníky narození 1915. Zahraničního odboje za druhé světové války se aktivně zúčastnilo na sedm místních občanů.

Svibice

Svibice byla jakožto knížecí ves společně s ostatním zbožím uvedena již v zástavní listině

Dřevěná chalupa krytá došky ve Stanislavicích, r. 1954 (foto Ladislav Báča, Muzeum Těšínska)

Z výstavy ovoce, květin a hospodářských plodin konané ve dnech 18.–20. září 1937 v prostorách české školy ve Stanislavicích, bylo zde představeno 603 druhů od 71 vystavovatelů (Státní okresní archiv Karviná)

Objekt bývalého obecního hostince ve Svibici, r. 1959
(foto Ladislav Miček, Muzeum Těšínska)

Společně sídlo české, polské a německé obecné školy ve Svibici v secesní budově postavené v r. 1912. Dnes v ní nalezneme živnostenský odbor městského úřadu, 30. léta 20. století (Státní okresní archiv Frýdek-Místek)

těšínského knížete Václava I. jeho bratrovi Přemyslovi II. v roce 1461. Další zmínky vypovídají o povinnostech svibických poddaných. Podobně jako obyvatelé dalších lokalit museli podle privilegia knížete Kazimíra II. z 2. června 1523 odebírat pivo z města Těšína. Svibice zůstala majetkem Těšínského knížectví, resp. Těšínské komory, až do období první republiky. V rámci konfiskace majetku habsbursko-lotrinského rodu připadlo komorní zboží československému státu.

Hlavní zdroj obživy pro svibické obyvatele představovalo především zemědělství. Podle výměry půdy se následně odvíjela sociální stratifikace společnosti. Usazovalo se zde např. služebnictvo z nedalekého těšínského zámku, o čemž svědčí zápis z roku 1628, stvrzující zámeckému pacholkovi Adamu Rybkovi nadání *na kus lúky slově Balina a domek jeho na návsi vsi Svibici přiležící*. Pozemky ve Svibici získávali i těšíňští měšťané.

O sociální struktuře svibických obyvatel a jejich hospodářském zázemí podávají obraz vrchnostenské urbáře, smlouvy o převodech majetku či

katastrální šetření. V pramenném materiálu je zmiňován i svibický fojt. V roce 1599 povýšil těšínský kníže Adam Václav fojství na svobodné, v listině neopomenul zmínit ani jeho povinnosti. Vrchnostenský urbář z roku 1577 podává obraz o sociálním složení osedlého obyvatelstva (tj. těch, kteří disponovali nemovitým majetkem). Ve vsi žilo 10 osedlých, z toho fojt, 8 sedláků a 1 volný. V roce 1692 již evidovala vrchnostenská správa ve Svibici kromě fojta 7 sedláků, 7 domkářů a 1 volného. Podle vrchnostenského urbáře z poloviny 18. století ve vsi hospodařilo 11 sedláků a 14 domkářů. Robotní povinnosti se rozlišovaly podle velikosti pozemkové držby. Fojt byl povinen dovozem mlýnského kamene do těšínských mlýnů, sedláci museli vykonávat práce s koňmi. Ty spočívaly buď v dovozu dřeva, nebo v zemědělských činnostech při vrchnostenském dvoře, v případě potřeby v opravě tarasů u řeky a plavení dřeva. Domkáři vykonávali dva půldny v týdnu pěší práce, pokud se ovšem plavilo dřevo, museli místo toho splnit půl den pěší roboty a ještě tři dny a noci pomáhat při plavení. Někteří z domkářů vykonávali týdně je-

nom půl den pěší práce a dále museli odevzdat ve stejném časovém horizontu půl kusu příže, nebo místo toho zaplatit 6 krejcarů. Při žních měli poddaní nárok na obcerstvení, a to na dvě vařená jídla v poledne, večer chleba a pivo. K robotním povinnostem se samozřejmě přidávaly další peněžní a naturální dávky, mj. pocty odváděné ve slepicích, vejcích a sýrech, příže ad.

Ve vsi se nacházel i svobodný folvark, jež těšínský kníže daroval Adamu Rodovskému z Hustiřan a na Horním Žukově. Ten jej následně v roce 1605 společně s okolními pozemky prodal těšínskému purkmistrovi Mikuláši Franckovi za sumu 800 zlatých. V dubnu 1612 jej koupil kníže Adam Václav za 150 tolarů slezských [...] *s budynkem, stodolou, zahradou, rolemi, lúčkami, pastvami a se vším všelijakým téhož folvarku příslušenstvím* [...]. Z roku 1615 pochází potvrzení mlynářů a prasolovi (solaři) Václavovi [...] *na kus země od folvarku městského, odprodaného při hranici svibinskéj* [...].

První rektifikace karolínského katastru z počátku 20. let 18. století evidovala ve Svibici celkem 24 zahrad. Dobytek chovalo 26 poddaných, převažovaly krávy v počtu 105 kusů (podle jakosti píce a vydatnosti pastvy byly rozčleněny do tříd, 33 krav náleželo do II., 22 krav do III., a 50 krav do IV. třídy), dále se ve chlévech a stájích nacházelo 6 ovcí a 11 prasat. Vysévalo 16 osedlých, 22 maldrů, 4 šefly a 3 čtvrti (přes 70 ha). Celkový výnos z rustikálu činil přes 158 tolarů, odhadovaný kapitál dosáhl výše 1 860 tolarů. Zdejší půda se ovšem vyznačovala vyšším podílem písku, v souvislosti s blízkostí řeky Olzy, úrodu rovněž ohrožovaly časté záplavy. Ve druhé rektifikaci karolínského katastru dosahovala roční činže 14,2 tolarů a činže v obilí převedená na plat 150 zlatých. Na počtech odváděli svibičtí poddaní 32 slepic, 390 vajec a 11 kusů příže. ***

Dne 1. listopadu 1924 proběhlo ve Svibici pozhánání tří nových zvonů zhotovených Oktaviánem Winterem v Broumově pro věž zdejšího kostela sv. Hedviky jako náhrada za dva zvony zrekvírované v první světové válce (Muzeum Těšínska)

Závěrem připomínáme, že knihu *Český Těšín 1920–2020* čítající 792 stran je možno stále zakoupit za 749 Kč v Turistickém informačním centru Český Těšín. Byla vydána v roce 2020 Henrykem Wawreczkou společně s Muzeem Těšínska a Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Ostravě.